

GELİR DAĞILIMININ TEORİK YAPISI

Muhammed Karataş¹

¹ORCID ID: [orcid.org/ 0000-0002-2490-6531](https://orcid.org/0000-0002-2490-6531)

Öz

Gelir, belirli bir dönem içerisinde bir kişi, grup, şirket veya tüm ekonomiye yönelik para veya mal ve hizmet akımıdır. Gelir dağılımı milli gelirin çeşitli gruplar arasındaki dağılım şekline denmektedir. Gelir dağılımı ekonominin yapısı, ekonomik büyüme hızı ve istihdam dağılımını etkilemektedir. Gelir dağılımı konusunda devlet ekonomik kalkınma ve büyüme sürecinde artan zenginliklerin daha dengeli biçimde dağıtılması konusunda önemli rol oynamaktadır. Sosyo-ekonomik gelişmede gelirin paylaşımı toplumsal barışın da teminatıdır. Bu nedenle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde devletler değişik yollarla gelir aktarma politikaları uygulayabilmektedirler. Sosyo-ekonomik gelişmesini sanayi-ötesi toplum bazında henüz istenilen seviyeye ulaştıramamış olan Türkiye açısından da gelir dağılımı, hassas bir konudur. Bu bakımdan çalışma, detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Gelir, toplumsal gelişmeyi en iyi gösteren unsurdur. Bu nedenle gelirin bölüşümü bir toplumda adil olmalıdır. Bu takdirde, toplumsal refah artabilir. Yoksulluk, azalabilir. Geleceğe yönelik iyimser beklentiler olabilir. Hatta ülkenin doğrudan yabancı yatırımları artabilir. İstihdam hacmi artar. İşsizlik azalır. Ülkenin uluslararası kredibilitesi yükselir.

Anahtar Kelimeler: *Gelir dağılımı, lorenz eğrisi, gelirin yeniden dağılımı, yoksulluk*

¹ Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Antalya/Türkiye

E-posta: mkaratas07@hotmail.com

THEORETICAL STRUCTURE OF INCOME DISTRIBUTION

ABSTRACT

Income is defined as the flow of money, property and service either for specific company or for the whole economy in a certain period of time. Income distribution is the different social groups. It influences the structure of general economy the speed of growth and employment. The government has a great role in the process of economic development and growth. Income distribution also assures the peace and the happiness in society. That's why not only the developed but also the developing countries always look for ways in which they distribute income fairly amongst the people. Considering the delicacy of the issue for Turkey, this has extensively been researched throughout the article theoretically and in detail. Income distribution is also a sensitive issue for Turkey, where socio-economic development of the trans-industrial society has not yet reached the desired level basis. In this respect, the study is discussed in detail. Income is the best indicator of social development. Therefore, the distribution of income should be fair in a society. In this case, social welfare may increase. Poverty can be reduced. There may be optimistic expectation for the future. In fact, foreign direct investments of the country may increase. Employment volume increases. Unemployment decreases. The country's international credibility increases.

Keywords: *Income distribution, Lorenz curve, redistribution of income, poverty*

Giriş

Gelir, toplumsal birlikteliğin gerektirdiği yaşamsal mecburiyete belki de en iyi uyum sağlayan unsurdur. Ekonomik yapı; istihdam, gayri safi milli hâsıla, bölüşüm, üretim, tüketim vs. makro büyüklükleri şekillendirmede hükümetleri mevcut durumu iyileştirmeye, yeni politikalar üretmeye veya da alternatifler ortaya koymaya zorlamaktadır. Sosyo-ekonomik gelişme içerisinde gelir dağılımını etkileyen sosyal politikalar mevcut ekonomik sisteme göre gelir dağılımı türleri ve en önemlisi gelirin dağılımında önemli olan faktörler ülkedeki istihdamın ekonomik büyüme ve kalkınmanın üzerindeki etkinliğini ortaya koymaktadır. Toplumsal gelişme üzerinde, yaratılan katma değer ve bunun üretim faktörleri tarafından etkinlik derecelerine göre paylaşımı sağlıklı kalkınma ve/veya büyüme için en ideal çözümdür. Sosyo-ekonomik gelişmede gelirin paylaşımı toplumsal barışın en güvenli teminatıdır. Bu nedenle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde devletler değişik yollarla gelir aktarma politikaları uygulayabilmektedirler. Türkiye açısından da oldukça hassas olan bu konu yapılan çalışmada her yönüyle ele alınmış olup teorik açıdan da detaylı bir şekilde irdelenmiştir.

Temel Kavramlar

Üretim

İnsanların ihtiyaçlarını gidermekte kullanılacak malların ve hizmetlerin tedarik edilmesi, meydana getirilmesine üretim denir (Türkay, 1978). Başka bir anlatımla üretim; insan emeğinin fikri ve/veya bedeni aletlerle birlikte tabiata, tabii kaynaklara uygulanması ve bunun sonucunda ferdi ve sosyal ihtiyaçları karşılayacak yeni nesnelere, yeni ürünler elde etmeye denir. Başka bir tanımda üretim “malın miktarı aynı iken faydasını artıracak işlemlere tabi tutmak” olarak ifade edilmektedir. Bu tanıma göre üretim dört şekilde olabilmektedir (Pekin, 1995, s.2016).

- **Şekil Değişikliği ile Üretim. Malın** şeklinin fiziksel veya kimyasal yapısının değiştirilmesiyle faydası artırılmaya çalışılmaktadır.
- **Mülkiyet Değişikliği ile Üretim.** Malın sahip değiştirmesine yardımcı olan her türlü ticaret ve komisyonculuk faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır.
- **Mekân Değişikliği ile Üretim.** Herhangi bir malın çok olduğu bölgeden alınıp kıt olduğu bölgeye taşınması olarak tanımlanmaktadır.

- **Zaman Değişikliği ile Üretim.** Malların bol olduğu zamanlarda depolanarak, saklanarak kıt olduğu zamanlarda piyasaya getirilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Gelir

Ayrıca gelir, belirli bir dönem içerisinde bir kişi, grup, şirket veya tüm ekonomiye yönelik para veya mal ve hizmet akımlarını ifade eder. Gelir bir akım kavramıdır ve servetten farklıdır (Seyidoğlu, 1992, s.293). Bir şahıs veya özel işletme açısından kazancın gelir sayılabilmesi için kazancın cari yıl içinde yapılan üretime katılmanın bir sonucu olması gerekir. Üretim faaliyetine katılan faktörler emek, doğal kaynaklar, sermaye ve girişimcidir. Bu açıdan gelirler, ücret, rant, faiz ve kar olarak belirmektedir.

Bölüşüm

Üretim faaliyetine katılan emek, sermaye, müteşebbis ve doğal Ferdin belirli bir dönem içerisinde, dönem başı ve dönem sonu aynı zenginlikte kalmak şartıyla tüketebileceği mal ve hizmet toplamına denir (Seyidoğlu 1992, s.293). Kaynakların üretime katılmaları sonucu üretilen şey üzerindeki etkinliklerine yahut katılmalarının önemine göre; o şeyden pay almalarına bölüşüm denir (Turanlı, 1992, s.42). Üretim faktörleri bu birliktelikte kendilerine düşen payları ücret, faiz, kar ve rant olarak alırlar. Bu nedenle bölüşüm, milli gelirin toplumsal sınıf ve kategoriler arasında dağılımı yönünden de önem arz etmektedir.

Gelir Dağılımı

Bir ülkede milli gelirin çeşitli gelir grupları arasındaki dağılım şekline denir. Başka bir ifadeyle bir ekonominin toplam gelirinin ekonomi içindeki şahıslar arasında dağılım oranı olarak tanımlanabilir (Özbilen, 1998, s.373). Gelir dağılımı için *genellikle alt, orta ve üst gelir grupları (veya istenilen sayıda gelir grubu)* düzeyi ile doğrudan ilgilidir. İktisadi olmayan uygulanan sosyal politikalar da gelir oluşturulur ve yıllık gelirleri bu gruplara düşen hane halkı ya da ailelerin oranları hesaplanarak bir tablo düzenlenir (Seyidoğlu, 1992, s.293). Gelir dağılımı, ekonominin yapısı (bunlar üretim araçlarının mülkiyeti, pay senedi sahipliğinin dağılımı olabilir), ekonomik büyüme hızı ve istihdam dağılımını etkilemektedir. Kapitalist ekonomik sistemde ekonomik büyüme hızı ve sosyal politika uygulamaları dağılımında etkin rol oynamaktadır.

Gelir dağılımını etkileyen sosyal politikalar üç grupta toplanabilir (Koray ve Topçuoğlu, 1987, s.133).

- a. Vergi ve parasal düzenlemelerle gerçekleşen gelir aktarımları.
- b. Zenginliklerin yaygınlaştırılmasına yönelik politikalar.
- c. Sosyal hizmetler.

Bu konu daha sonraki bölümde detaylı biçimde işleneceğinden dolayı burada kavram olarak belirtilmiştir.

Tüketim

İnsan ihtiyaçlarının doğrudan doğruya giderilebilmesi için mal ve hizmetlerin kullanılmasına tüketim denir. Ara malı ile tüketimi birbirinden ayırmak gerekir. Fabrikada kullanılan pamuk ve yün iplikler, makarna fabrikasında makarna yapımında kullanılan unlar tüketim kavramına girmez. Bunlar ara mallardır. Gerçek tüketim makarnanın tüketilmesi, yenmesinde olmaktadır. Pamuk ve yün ipliklerden elbise olmaktadır. Elbisenin kullanılmasıyla tüketim olmaktadır.

Gelir Dağılımının Teorik Yapısı

Gelir dağılımını etkileyen sosyal politikaları üç grupta toplayabiliriz. Bunlar:

- Vergi ve parasal düzenlemelerle gerçekleşen gelir aktarımları.
- Zenginliklerin yaygınlaştırılmasına yönelik politikalar.
- Sosyal hizmetler.

Gelir Aktarımı Politikaları

Sahip olunan zenginliklerin dağıtılma yöntemleri, iktisadi devlet teşebbüslerinin özelleştirilmesi ve toprak reformu dışında, siyasal, ekonomik ve ideolojik açıdan önemli güçlükler taşımaktadır. Gelir dağılımı konusunda devletin oynayacağı rol, ekonomik kalkınma ve büyüme sürecinde artan zenginliklerin daha dengeli biçimde dağıtılmasıdır. Piyasa ekonomilerinde ücret ve gelirlerin oluşumunda devletin ve toplu pazarlıkların etkili yönü bulursa da ekonominin genel yapısı içinde ücretlerin oluşumunda sosyal düşüncelerden ziyade piyasa şartları rol oynamaktadır (Koray ve Topçuoğlu, 1987, s.135). Ekonomik büyüme ve kalkınmayla artan zenginliklerin daha hakça paylaşımı konusunda oldukça sınırlı araçlar bulunmaktadır. Devletin gelir dağılımı sırasından ziyade dağıtıldıktan sonra daha etkili olduğu söylenmektedir. Öyle

ki devlet, sübvansiyonlar, sosyal yardımlar, vergiler ve tüm olarak gelir aktarımları kanalıyla düşük delir seviyelerindekilerin gelirlerini olumlu yönde etkileyebilecek araçlara sahiptir. Günümüzde gelişmiş ülkelerde yaygın olarak artan oranlı gelir vergisi uygulaması devletin gelir dağılımındaki dengesizliği bir ölçüde de olsa düzeltmeye yönelik bir politikasıdır. Gelişmekte olan ülkelerde ise daha çok harcamalardan ve dolaylı yoldan vergi alınması nedeniyle vergi politikalarının bu ülkelerde gelir dağılımı konusundaki etkisi yok denecek kadar azdır (Koray ve Topçuoğlu, 1987, s.136). Devletin değişik yollarla yaptığı gelir aktarımları gelişmiş ülkelerde oldukça fazladır. Gelir aktarımları çeşitli sosyal yardım şeklinde gelişmiş ülkelerde önemli yer tutmaktadır. Öyle ki bu ülkelerde sosyal güvenlik sistemi sosyal yardım sistemiyle bütünleşmiştir.

Yine gelir aktarımı politikası olarak devlet, düşük gelir gruplarının gelirlerini kullanma eğilimlerini de etkileyerek gelir dağılımındaki dengesizlikleri gidermeye yönelik önlemler alabilmektedir.

Ekonomik Zenginliklerin Yaygınlaştırılması

Bu politika uygulaması “ekonomik zenginliklerin yaygınlaştırılması” kamu kesimi servetinin sosyal amaçla özelleştirilmesi ile özel kesimdeki servetin yeniden dağıtılması şeklinde olabilmektedir. Kamunun milli ekonomide önemli bir yeri ve payı bulunmasına karşın kamu kesiminin ancak çok küçük bir bölümü özelleştirmeye elverişlidir. Bu kuruluşlar karla çalışan ve kamu hizmeti görmeyen iktisadi kamu kuruluşlarıdır. Ancak bu kuruluşların halka açık pay senetleri çıkarılmak suretiyle özelleştirilmesi ve geliri yüksek olan kesimlerce ele geçirilmesini önlemek ve geliri düşük olanların satın almalarını sağlamak için bazı önlemlerin alınması gerekmektedir. Bunlar şunlardır (Koray ve Topçuoğlu, 1987, s.134).

- a. Kişilerin satın alabileceği pay senedi sayısı sınırlanmalı.
- b. Hisse senetlerinin tekrardan satışları belli bir süre için yasaklanmalı.
- c. Hisse senetleri halka gerçek değerinin altında satılmalı.
- d. Bir kişinin pay sahibi olarak kullanabileceği oy hakkı sınırlandırılmadır.
- e. Devlet tarafından müdahale alımları yapılarak pay senetlerinin borsa değerleri korunmalıdır.

Yine özelleştirme dışında özel kesim servetinin yeniden dağılımında yapılabilecek yöntemleri şu şekilde belirtebiliriz (Koray ve Topçuoğlu, 1987, s.134):

- a. Servetin miras yolu ile geçmesinin sınırlandırılması.
- b. İşletmelerin gönüllü olarak halka açılması.
- c. Özel kesim servetinin bir defaya özgü olarak yasayla yeniden dağılımının sağlanması.

Ayrıca gelişmiş ülkelerde kar paylaşımı veya ücretliler fonu vb. uygulamalar, ekonomik zenginliğin daha adilce paylaşımı yolunda atılmış adımlardır. Bazı ülkelerde buna ilaveten tasarruf paylaşımı da gündeme gelmektedir.

Sosyal Hizmetler

Devletçe sağlanan sosyal hizmetler de bu konuda etkilidir. Özellikle sağlık ve eğitim hizmetleri etkilidir. Çünkü; bu çeşit hizmetlerden yararlananlar, doğrudan bir ödemede bulunmadıkları gibi daha sağlıklı ve daha iyi eğitim görmüş bireyler olarak gelirlerini yükseltme imkanlarına sahip olmaktadır. Yine sosyal konut politikası ve uygulaması da gelir dağılımını olumlu yönde etkileyen politikalar. Sosyal hizmetlerin gelir dağılımına etkisi sınırlı olmakta ve hizmetlerin kapsamı ve niteliği bu çeşit hizmetlerden yararlanma oranı yüksek olmasına karşın, bu tür faaliyetlerin gerek kapsam gerek nitelik olarak bu insanların ihtiyaçlarını karşılayacak düzeye getirilmesi kolay görünmemektedir (Koray ve Topçuoğlu, 1987, s.137). Sonuç olarak sosyal hizmetler gelir dağılımında çok önemli rol oynama gücüne sahip olmasına karşın gelir dağılımını düzeltme yönünde oldukça sınırlı işlevlere sahiptir. İşlevlerin hızla çoğaltılması ve etkinliklerinin artırılmasına çalışılmalıdır.

Gelir Dağılımı Türleri

Sektörel Gelir Dağılımı

Sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinin milli gelirden aldıkları pay, uzun vadedeki seyirleri, devletin hangi sektörler aleyhine, hangi sektörler lehine milli gelirin dağılımını etkilediğini devlete gösterge teşvik ederek hangi sektörlerin teşvik edileceğini belirlemede sektörel gelir dağılımı denir (Türk, 1989, s.280). Sektörel gelir dağılımı incelenirken ele alınan sektör gelirleri, hane halkı fertlerinin esas iş, diğer iş ve değiştirilen işlerindeki ekonomik faaliyet kollarında elde ettikleri toplam gelirleri kapsamaktadır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda hane halkının sektör dışında elde ettikleri gelirler (gayrimenkul, menkul kıymet, karşılıksız gelirler vb.) dahil edilmemiştir (Ensari, 1997). Bu konuda hane halkı fertlerinin esas işteki durumları dikkate alınmaksızın tarım geliri elde etmişse elde ettiği gelir tarım sektöründe, aynı şahıs ticaret geliri elde etmişse elde ettiği gelir ticaret sektöründe gösterilmiştir.

Herhangi bir ekonomide ister kapitalist sistemde ister karma ekonomik sistemde iki ana sektör vardır; kamu sektörü ve özel sektör. Bu açıdan üretim araçlarının mülkiyet kavramı, milli gelirin iki sektör arasındaki dağılımını temsil eder. Bu açıdan sektörler göre gelir dağılımı, ekonomik sistemin özelliğini ve devletin ekonomiye müdahale edebilme derecesini göstermesi açısından da önem arz etmektedir (Özbilen, 1998, s.377).

Coğrafi Gelir Dağılımı

Coğrafi gelir dağılımı geniş anlamda sosyo-ekonomik dengesizlik olarak bölgeler arasında sanayi, tarım, hizmet, ticaret, haberleşme-ulaştırma, eğitim, sağlık, demografik ve sosyal göstergeler bakımından büyük ölçüde farklılıkların olmasıdır (DPT, 1994, s.26). Dar anlamda ise; bir ülkenin çeşitli bölgeleri arasında görülen sosyo-ekonomik eşitsizliklerdir. Milli gelirin coğrafi olarak dağılımı, bir ülkenin farklı bölgelerinde yaşayan insanların milli gelirden ne oranda pay aldıklarını gösterir. Bu açıdan farklı üretim araçları milli gelirin de farklılaşmasına neden olmaktadır. Coğrafi gelir dağılımı bir ülkenin gelişmiş ve az gelişmiş bölgeleri arasındaki farkları bulmada kullanılabilir (Türk, 1989, s.279). Az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi gelişmiş ülkelerde de bölgeler arası farklılıklar vardır. Bu açıdan herhangi bir ekonomide tüm bölgelerin aynı şekilde gelişmiş olduğunu düşünmek doğru olmamaktadır. Gelir dağılımı sadece bir ekonomide gelişmiş ve az gelişmiş bölgeler arasındaki farklılaşmaları tespit etmeye yarayan bir araç konumundadır (Özbilen, 1998, s.376).

Coğrafi gelir dağılımındaki farklılıklar toplumsal yapının önemli bir göstergesidir. Bölgeler arasındaki farklar kalkınma faaliyetlerinin bir sonucudur. Bunun sonucunda çeşitli sosyo-ekonomik faktörler nedeniyle ülke içinde coğrafi dengesizlikler oluşmaktadır. Nüfus yapısı, eğitim, coğrafi konum, doğal kaynaklar, ekonomik faaliyetler, bölgesel sermaye birikimi, istihdam yapısı, altyapı vs. gibi faktörler coğrafi gelir dağılımında dengesizliklerin oluşmasında önemli rol oynamaktadır.

Kişisel Gelir Dağılımı

Gelirin nasıl, nerede, ne yaparak elde edildiğinden ziyade sadece bireylerin veya tüketici birimlerinin belirli bir süre boyunca elde ettikleri gelir miktarlarının dikate alınmasına denir. Kişisel gelir dağılımının incelenmesinde iki yaklaşım kullanılmaktadır. İlki Teorik İstatistiksel Yaklaşımdır. Gibrat (1931), Roy (1950), Champernowne (1953), Aitchison and Brown (1954) ve Rutherford (1955) gibi yazarlar tarafından temsil edilmektedir. Yaklaşımına göre; gelir dağılımı belli

skolastik süreçlerce açıklanmaya çalışılmaktadır. Yaklaşımına en önemli eleştiri, bu tür skolastik modellerin gelir dağılımına kısmi açıklama getirdikleri ve kişisel gelir dağılım sürecine ekonomik açıklama getirmediğidir. İkinci yaklaşım; sosyo-ekonomik okul olarak isimlendirilmektedir. Yaklaşım; kişisel gelir dağılımı, cinsiyet, yaş, meslek eğitim, servet dağılımı ve bölgesel farklılıklarla açıklanmaya çalışılmaktadır (DPT, 1994, s.25).

Kişisel gelir dağılımı ile tüketici grupları arasındaki gelir dağılımı dengesizliklerini tespit etmenin yanında fonksiyonel gelir dağılımıyla kişisel gelir dağılımı arasındaki farkları tespit etmek de mümkündür. Örnek vermek gerekirse bir ekonomide ücretler milli gelirin %25, faiz, kar ve rantlar ise %75 kadarını meydana getiriyorsa bu fonksiyonel gelir dağılımını ifade eder. Bir ekonomide yaşayan fertlerin %20' si milli gelirin %35'ini ele geçiriyorsa bu kişisel gelir dağılımı olmaktadır. Kişisel gelir dağılımı incelemelerinde dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır (Özbilen, 1998, s.379):

- Ekonomide mevcut işsizlerin hesaba dahil edilmesi.
- Tüketici karar birimi tespiti.

Kişisel gelir dağılımı ile ilgili hesaplamalarda birim olarak aile temel alınmaktadır. Yine hesaplamalarda ve incelemelerde sabit bir yıl ve sabit bir para değeri baz olarak alınmaktadır.

Kişisel Gelir Dağılımının Önemi

i. Kişisel Gelir Dağılımı Ekonomide İstikrar Sağlayıcı Bir Rol Oynar

Bir ekonomide dengelerin bozulması piyasalarda da istikrarsızlıklara sebep olur. Tüketici birimleri arasında adil olarak gerçekleştirilecek gelir dağılımında tasarruf-yatırım dengesini tasarrufların teşviki yönünde bozan ve ekonomiyi istikrardan uzaklaştıran eğilimlerin oluşmasına imkân vermez. Adil bir gelir dağılımı harcamalar, gelirin bir fonksiyonu olduğundan piyasalarda ve efektif talep düzeyi yükselecek ve talep düşeceğinden meydana gelebilecek krizlerden çıkabilecektir. Adil gelir dağılımının ekonomide fiyat istikrarını koruma ve tam çalışmayı gerçekleştirme yönü vardır (Özbilen, 1998, s. 384). Adaletli bir gelir dağılımı toplumsal refahı artırır. Yine tüketici birimler arasında gelir dağılımının adil olması fırsat eşitliğini sağlar ve sosyal alanda hedeflenen amaçlardan birine ulaşılmış olur.

ii. Adaletli Bir Gelir Dağılımı Toplumda Sosyal Barışı Sağlar

Sosyal gruplar arasındaki gelir dağılımında meydana gelen eşitsizlikler toplumsal dengesizliklere yol açmaktadır. Bu nedenle gelir dağılımı ne derece

adil olursa veya gelirler arasındaki eşitsizlik ne kadar az olursa, kişiler arasındaki sosyal refah farkları da o derece az olur ve toplumsal refah düzeyi yükselir. Kişiler arasında gerçekleştirilecek adil bir gelir dağılımı veya en adaletli şekilde gerçekleştirilecek bir gelir dağılımı kişilerin toplumun sosyal refahını sağlayacak, eşitsizlikleri azaltacak, ekonomik güç dengesini sağlayacak, rantiyeye kesimin payını azaltacaktır. Sonuçta sosyal refah ve barış sağlanacaktır.

iii. Toplumun Refah Düzeyini Yükseltir

Kişisel gelir dağılımının adil bir şekilde yapılabilmesi, yüksek gelir elde eden sosyal gruplardan, az gelirli gruplara devlet eliyle yapılacak transferler sayesinde mümkün olabilmektedir. Az gelirli sosyal sınıflar lehine yapılacak gelir transferleri yüksek gelir elde eden sosyal grupların yaşam biçimlerinde herhangi bir değişiklik meydana getirmez, onların gelir seviyelerini etkilemez. Fakat yapılan transferler ile dar gelirli grubun sosyal refah düzeyini iyileştirici, yüksek gelirli kesim ile aralarındaki mesafeyi kapatıcı, azaltıcı rol oynar. Yine yapılan transfer harcamalarının sosyal faydası da büyük olacaktır.

Fonksiyonel Gelir Dağılımı

Çeşitli üretim faktörlerinin milli gelirden aldıkları payları inceleyen gelir dağılımı kavramına denir. Emek, girişimci, sermaye ve toprak olan üretim faktörlerinin milli gelirden ücret, kar, faiz ve rant adlarında aldıkları payları saptamaya yarayan gelir dağılımı türüdür (Türk, 1989, s.281). Milli gelirin çeşitli sosyal sınıflar arasındaki dağılımını en iyi ortaya koyan hesaplama çeşidi fonksiyonel gelir dağılımıdır. Fonksiyonel gelir dağılımı gelirin geliri meydana getiren faktörlere göre, misal toprak sahiplerine rantın, sermaye sahiplerine faizin, girişimcilere karın, emek sahiplerine ücretin dağılımını ifade eder (Ensari, 1997, s.18).

Gelir Dağılımında Etkin Olan Faktörler

Emek Faktörünün Dağılımı

Piyasaya sunulan emeğin dağılımındaki eşitsizlikler, emek gelirleri arasındaki eşitsizliğin en önemli nedenidir. Eğitim imkanlarının eşit dağıtılmaması da önemli rol oynamaktadır. Kalifiye elemanlarla, vasıfsız işçiler arasındaki farklı ücret uygulamaları da emeğin geliri olan ücrette farklılık arz etmektedir. Piyasa ekonomisinde emeğin arz ve talebi de emek faktörünün

dağılımında ve ücretinde farklılık arz edebilmektedir. Günümüzde kişisel gelir dağılımını denkleştirmek için hükümetler çok yönlü vergi politikaları uygulamaktadırlar (Özbilen, 1998, s.382).

Servet Dağılımı

Tüketici karar birimleri arasındaki gelir dağılımını etkileyen bir diğer faktör servet dağılımıdır. Servet gelirleri, servetin birimler arasında dağılımına göre gelir elde edilmesine sebep olmaktadır. Buna göre çok serveti olan çok gelir elde edecek, az servete sahip olan ise az gelir elde edecektir. Servet dağılımı kişisel gelir dağılımında önemli rol oynamaktadır. Genel olarak çıkan sonuçta herkesin aynı düzeyde gelir elde etmesi ve aynı miktar servete sahip olması mümkün değildir.

Faktör Fiyatları

Servet ve iş gücünün dağılımı baz alındığında faktör fiyatlarındaki değişimler tüketici birimleri arasındaki gelir dağılımını fiyatı değişen faktörün lehine veya aleyhine değiştirir. Yine faktör fiyatlarının sıfıra düştüğü bir ekonomide servet birikimi tek başına gelir artışı meydana getiremez. Devletin izlediği ekonomi politikaları gelir dağılımının belirli bir kesim lehine değişmesini önlediği gibi sosyal grupların gelirlerini de reel olarak yükseltebilir (Özbilen, 1998, s.383).

Kişisel Gelir Dağılımı Ve Eşitsizliğin Ölçülmesi

Lorenz Eğrisi

Lorenz eğrisi ekonomi istatistikçi Amerikalı Max Lorenz tarafından gelir sorununu incelemek için ele alınmıştır. Lorenz eğrisi metodunda ilk önce çeşitli gelir dilimlerinde ne kadar tüketici birimin yaşadığını ve bunların elde ettiği gelir öğrenilir. Daha sonra tüketici birimlerini en küçük gelirliden en büyük geliriye doğru sıralayan yüzdelerle ayırırız. Her yüzdenin karşısına bu grubun milli gelirden aldığı payı yüzde olarak gösteririz. Nihayet hem tüketici birimlerini hem de milli geliri yüzdelerle gösteren bir tablo düzenlendikten sonra verileri bir diyagrama yerleştirebiliriz. Bu işlem sonucu ortaya çıkan diyagramatik ifadeye Lorenz eğrisi denmektedir (Türk, 1989, s.284). Bu eğri üzerinde yatay ekseninde en az gelirliden en çok geliriye doğru dizilmiş tüketici birimlerinin yüzdesi kümülatif olarak gösterilmektedir. Dikey ekseninde milli geliri (toplam gelir) kümülatif yüzdeler halinde ifade edebiliriz.

Diyagramda 45 derecelik bir açı teşkil ederek çizilmiş bir doğru vardır. Bu doğru gelir dağılımında mutlak eşitlik doğrusudur. Bu doğrunun üzerindeki her noktada tüketicilerin yüzdesi, toplam gelirin yüzdesine eşittir. Değişik grupların gelirden aldıkları yüzdeleri diyagramda işaretler ve işaretli noktaları birleştirirsek ekonominin gelir dağılımını gösteren bir eğri elde edilir. Bu gelir dağılımını gösteren eğri diyagramda 45 derecelik bir açı teşkil ederek çizilen doğruya yaklaştıkça gelir dağılımındaki eşitsizlik azalmakta, uzaklaştıkça ise gelir dağılımındaki eşitsizlik artmaktadır. Teorinin özü budur. Toplumdaki gelir dağılımı ne kadar bozursa (adaletten uzaksa) lorenz eğrisiyle eşitlik hattı arasındaki alan (bölge) o kadar büyük olacaktır. Kişisel gelir dağılımındaki eşitsizlik fiili olarak o kadar büyüktür (Başoğlu vd. 1999, s.188).

Gini Katsayısı

İtalyan istatistikçi Corrado Gini tarafından gelir dağılımı sorununu incelemek üzere geliştirilmiştir. Lorenz eğrisi diye ifade edilen 45 derecelik doğru ile 90 derecelik açının açı ortayı arasındaki alanın dik üçgen alanına olan oranını rakamsal olarak gösteren katsayıya Gini katsayısı denir (Türk, 1989, s.285). Gini katsayısının değeri sıfır ile bir arasında olmaktadır. Bir ülkedeki gelir dağılımındaki adaletsizlik ne kadar fazla ise Gini katsayısı da 1'e o kadar yakın olacaktır. Gini katsayısı sıfıra yaklaştıkça gelir dağılımındaki adaletsizlik o kadar azalacaktır. Gelir dağılımı dengesizliği azalacaktır (Tanzi ve Chu, 1998, s.75).

Gelirin Bozulma Yolları

Çalışma Yoğunluğundaki Farklılıklar: Aktif nüfus içinde bulunan insanlardan çalışır durumdakilerden bazıları diğerlerine göre daha uzun (fazla) saat çalışırlar. Böylece bu insanlar fazla çalıştırılan mesai saati başına diğerlerinden daha fazla gelir elde edeceklerdir. Ve daha fazla gelire sahip olacaklardır. Bu durum kişisel gelir dağılımında farklılığa sebep olacaktır.

Risk Üstlenimi: İnsanlar risk üstlenerek daha fazla paraya sahip olabilirler Risk üstlenimi dahilinde insanların ellerine geçecek olan para miktarı da artış gösterir. Risk attıkça ele alınan gelir getirici aracın gelir getirme oranı da artış gösterir. Bir yatırım aracının gelir getirme konusu üzerinde belirsizlik yani risk unsuru her zaman vardır.

Yetenek Farklılıkları: Her insan farklı yeteneklerde yaratılmıştır. Güzel konuşma, hızlı koşma, güzel resim yapma, iyi şarkı söyleme, iyi balık yakalama

vs. bütün bu tür hasletler yetenek ürünüdür. Bazı insanlar girişimci ruhludur. Teşebbüs ettiği iş alanlarında başarılı olurlar. Bazı insanlar risk üstlenimini severler ve girişimci ruhlular olduklarından piyasa şartlarında oldukça başarılı olurlar. Bu onların yetenek farklılıklarından kaynaklanır.

İşin Gereği Olarak Ücret Farklılıkları: Bazı işler çalışma şartları olarak diğerlerine göre daha zordur hatta tehlikelidir. Bu şartlarda çalışmak isteyenlerin olabilmesi için ve çalışmayı teşvik etmek için bazı finansal teşvikler sağlanması gerekir. Özel tazminat, can güvenliği, fazla mesai, gece-gündüz ücret farklılıkları vs. gibi farklılıklar oluşturularak ağırlaşan şartlarda çalışmak isteyen insanların sayısı artırılmaya çalışılır.

İş Deneyimi: Tecrübe en iyi öğreticidir. Bu nedenle deneyimli, tecrübeli insanlar diğer şartlar aynı bile olsa emsallerine göre daha fazla ücret/maaş geliri elde ederler. Çünkü; çalışacağı alanda oldukça verimli olacaktır.

Her Türü Eğitim: Eğitim aracılığıyla elde edilen her türlü katma değere “beşerî sermaye yatırımı” denir. İnsanlar daha fazla gelir elde etmek için ve gelecekteki yaşamlarında daha fazla saadet ve refahta yaşayabilmek için kişisel becerilerini ve yeteneklerini eğitim kanallarıyla geliştirmek isterler. Bugünkü cari gelirlerinin bir bölümünü bu amaç için harcarlar. Eğitim hangi kanalla olursa olsun ister başkası tarafından imkanlar sağlansın isterse kişisel çabalarla elde edilsin sonuçta kişiye kazanç getirici konuma geliyorsa bu farklılık demektir.

Bölgeler arası ve/veya Yöreler arası Gelişmişlik Farkları: Bu konu bugünkü gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelerde oldukça günceldir. Ekonomik gelişme, gelişmeye en uygun koşulları taşıyan bölge ve yörelerde yoğunlaşmaktadır. Böylece bu yörelerde istihdam alanları genişlemektedir. Çalışmak isteyen insanlar kolayca iş bulabilmekte hatta iş değiştirebilmektedir. İşverenlerden daha yüksek ücret/maaş talep edebilmektedirler.

Miras Yoluyla Servet Aktarımı: Her toplumda serveti çok insanlar vardır. Toplumun servet ortalamasının üstündeki grupta bulunan insanlar servetli/zengin grubu oluştururlar. Gelirlerin servete yapılan yatırımlar sonucu artması ve servete dahil olması dahilinde miras yoluyla kuşaktan kuşağa geçmesidir. Kuşaktan kuşağa servetin geçmesi iki yolla olur. İlki maddi servettir.

İkincisi beşerî sermayedir. Bu genetik bir olgudur. Yetenek düzeyi yüksek anne babanın çocukları da yetenekli olabilir. Fakat istisnaları da vardır.

Şans Faktörü: Toplumlarda meydana gelen gelir dağılımı dengesizliklerinin bazıları şans faktöründen kaynaklanabilmektedir. Bu konuda en iyi örnek su kuyusu açmak için toprağı kazan kişinin petrol ya da kıymetli bir maden bulması. İmar ve iskân işleri sonucu bazı yerlerin değeri gibi güncel olaylardır.

Piyasalardaki Rekabet Koşulları: Bir ülkede geçerli olan ekonomik sistemle bağlantılı bir konudur. Ülkedeki ekonomik sistem tam rekabete ne kadar yakınsa – piyasa aksaklıkları ne kadar az ise- piyasada faaliyet gösteren firmalar arasındaki fırsat eşitliği o kadar birbirine yakın olacaktır. Rekabet gerçek maliyetler ve fiyatlar üzerinde yoğunlaşacak ve tekel unsurları o kadar az olacaktır. Haksız kazanç ve karların ortadan kalkması ile piyasa daha şeffaf ve doğal olacaktır. Aksak rekabet piyasaların etkilerinin tüketici kesime yansması daha az olacaktır (Tanzi ve Chu, 1998, s.301).

İşgücü Arzı: Ücretlerin eşitsiz dağılımındaki artışlarda, gelir dağılımındaki eşitsizliğin oluşmasında demografik değişimin büyük rolü vardır. Onların emek arzı üzerindeki etkileri (ücret hadleri ve ücret eşitsizliği) ev halkları ve aileler arasındaki ücret dağılımına kadar etkiledi. Aktif nüfusun payındaki büyüme ev halkı gelirindeki azalmayı engelledi (Stewart, 1998, s.58). İşgücü arzı içerisinde gelir dağılımı eşitsizliğini meydana getiren bir başka faktör de yaş dağılımıdır. Yaş dağılımında eğitim durumu, cinsiyet ve doğum oranındaki artış v.s. ücretlerin eşit olmamasında etkili olmaktadır. Çünkü bebek doğumundaki artış çocukların genç olduğu zaman sayıları çok olmakta ve işe yeni alınanlar tecrübesiz olduklarından ücret dağılımındaki bozukluğun daha da bozulmasına neden olmaktadır. Çünkü işveren daha az ücret vermektedir. Batı ülkelerinin birçoğunda orta yaşlı işçi yaşı 1970’lerde 39 iken 1982’de 35’e düşmüştür. Bu düşüşteki artış 2020 yılına kadar devam edeceğe benziyor (Stewart, 1998, s.59). Ayrıca özel emekli aylığı ve emeklilerin sağlıklı ilgili finansal durumlarındaki ilerleme ile emeklilik yaşı sosyal güvenlik olarak yavaşça azaldı.

Kadın iş gücünün de çalışma hayatına katılması oransal olarak erkek iş gücünün azalmasına yol açmıştır. Kadın işgücünün iş hayatına katılması ücretlerde çok büyük dalgalanmalara neden oldu. Daha sonraki yıllarda

kadınların değişik sanayi ve endüstrilerde erkeklerden daha düşük ücretle çalışmaları gelir dağılımı bozukluğunu artırdı (Stewart, 1998, s.60).

Göçmen Rolü: Gelir dağılımında göçmen rolü çok önemlidir. Ücretlerin gerilemesinde etkin rol oynar. Göçmen kanuni ve kanuni olmayan yollardan ülkeye gelen insanlardır (dış göç). İç göç ise; doğup büyüdüğü bölgeyi terk edip başka bir yere yerleşen insanlardır. Yasal göçmenler genellikle eğitilmiş, yetenekli ve yatacak ve kalacak yeri olan insanlardır. Yasal olmayan yollardan gelenler ise genellikle bu özelliklerden uzaktır. Yasal ve yasal olmayan göçmenler arasında büyük farklar vardır. Yasal olmayan yollardan gelen göçmenler gelir dağılımının bozulmasında etkin olurlar. Her türlü sosyal güvenlik hizmetlerinden yoksun olurlar ve düşük ücretlerde çalışabildikleri için ülkedeki kamu düzenini ve gelir dağılımının bozulmasına neden olarak kamu ahlakı ve iş ahlakı kurallarının işlerliğine zarar verirler (Stewart, 1998, s.63).

Yukarıda detaylı bir şekilde açıklananlar dışında da gelir dağılımını bozan faktörler vardır. Bunları kısaca belirtelim (Stewart, 1998, s.64-86).

- Endüstriler arası veya sektörler arası değişimler.
- Yapısal değişim.
- Birliklerin (Derneklerin, Odaların vs.) ile devlet müdahalesinin azalması.
- Yeni teknolojiler.
- Yetenek (kabiliyet) farkı.
- Prodüktivite.
- Uzun dalgalanma (endüstrilerde meydana gelen arz ve talep dengesizlikleri).
- Yatırımlarda korunmanın azalması.
- İşgücü kalitesindeki azalma.
- Sağlık ve güvenlik düzeni.
- Verimliliğin yanlış ölçülmesi (olduğundan az/fazla gösterilmesi).
- Uluslararası ticaret.
- Rekabetteki kazançların alınması.
- Geçici büyüme ve part time çalışma.
- Öz tüketim.
- Hükümet politikaları ve yeniden dağılım.
- Diğer arzu edilenler.
- Nüfus artışı, işsizlik ve enflasyon.
- Vergileme politikaları.

- Sektörel yapı ve fiyatlandırma politikaları.
- Sosyal yardım politikaları.
- Dini sosyal yardımlar

Gelirin Yeniden Bölüşümü

Devletin Gelir Dağılımı Politikası

Asgari Geçim İndirimi ve Gelirin Yeniden Dağılımı

Devletin bu yolla yaptığı gelir dağılımı politikası asgari geçim indirimi tutarının altında kalan gelir kısmının vergi dışı bırakılmasına, buna karşılık bu seviyenin üstünde olan gelirlerin vergiye tabi olmasına ve belirli bir oranda gelirin azalmasına yol açar. İhtiyaçların tatmini birinci durumda değişmemekte, ikinci durumda kısıtlanmaktadır. Vergilendirilen gelir asgari geçim indirimine kadar sonsuz bir fayda sağlar. Bu nedenle ilave nihai faydanın azaltılması, asgari geçim indirimine kadar olan gelirden sağlanan kısıtlanmamış ihtiyaç tatminine göre hiçbir önem taşımaz (Özbilen, 1998, s.386). Asgari geçim indiriminde ihtiyaçların tatmini yönünde yapılan çalışmada ölçülemeyen faydaya sahip gelir kısmının bütün gelir sahipleri için vergilendirmemek ve oransal olarak eşit fayda kaybını amaç edinen ödeme gücüne göre vergilendirmeye sadece asgari geçim haddini aşan bu fazla gelirin mevcut olduğu yerde başvurmak amaca uygun olmaktadır (Boratav, 1980, s.52). Nihayet ihtiyaç tatmininin sınırlı fayda sağlayan önemli bir kısmı kısıtlanmış olur. Sonuç olarak fazla gelirden doğan ihtiyaç tatmin seviyelerinin oranları değişmez. Bu yönde vergilendirme vasıtasıyla gelirin doğrudan doğruya vergiye tabi tutulduğu ve vergi gelirinin sahiplerinden tahsil edildiği varsayımı altında anlatıldı.

Veraset ve İntikal Vergilerinin Gelir Dağılımına Etkisi

Devlet kanalıyla gelir dağılımında veraset ve intikal vergisi bir noktaya kadar bir denkleşme sağlar. Servet üzerinden elde edilen gelirlerin belli kişiler ve ailelerde tek yönlü olarak toplanmasının biraz azalması nedeniyle gelir dağılımı üzerinde tekrardan denkleştirici etkiye sahiptir. Devlet uygulayacağı veraset ve intikal vergisi oranlarıyla amaca uygun olarak politika üretebilir. Devlet hem mevcut servet üzerinde hem de yeni teşekkül eden/edecek servet üzerinde de nazik politikalarla düşük gelirli gruplar üzerinde etkin politika yürütebilir.

Veraset ve intikal vergileri üzerinde devletin uygulayacağı politikalar ile toplumda özellikle sabit gelirlilerin tasarruf meyillerini artırmaktır. Düşük gelirlilere devletçe yürütülen bu tür vergi politikalarının katkısı ve dolaylı gelir elde etme çeşitlerinin adil servet dağılımına katkı sağlayacağı kesindir.

Vasıtalı Vergiler ve Gelirin Yeniden Dağılımı

Bir ekonomide üretilen bütün malların tek düze bir oranla vergilendirilmenin farklı gelir gruplarında bir yeniden gelir dağılımına yol açacağı açıktır. Fiyatlar genel düzeyinde meydana gelecek artışlar, düşük gelirli grupları, yüksek gelirli gruplara göre daha fazla etkiler. Müterakki vergilendirmedeki gibi bir verdi yükü dağılımı elde edilmek istendiği zaman, ancak yaygın ve zaruri ihtiyaçlara cevap veren malları düşük, buna karşılık lüks tüketim mallarını yüksek oranlarda vergilendirecek vergi oranlarını mal gruplarına göre sınıflandırmak suretiyle imkân dahilinde olabilir (Özbilen, 1998, s.388). Mallar üzerinde farklılaştırma yapmak hayati öneme haiz birkaç malı, misal bazı temel gıda maddelerini vergiden muaf tutmak, diğer malları normal oranlarda vergilendirmek suretiyle kolay bir şekilde yapılabilir. Nihayetinde varılan noktada tatminkâr olmaktan uzaktır. Ödeme gücüne göre bir yük dağıtımını ancak sınırlı bir şekilde olabilir. Fakat yalnızca vasıtalı vergilendirme ile vergilendirmenin, ihtiyaçlarının giderilmesi sayesinde ek bir farklılaştırmaya neden olmaması durumunda bile adalet ilkesi gerçekleştirilemez. Günümüzde vasıtalı vergilendirme genellikle muamele vergisi ve konulan genel yükümlülükler esasında kitle tüketim malları için bazı kolaylıklar tanımak ve zaruri olarak değerlendirilmeyen birkaç keyif verici maddeyi ilave tüketim vergileriyle yükümlü saymak şeklinde olabilmektedir (Özbilen, 1998, s.389). Genel olarak vasıtalı vergilendirme, vasıtasız vergilendirmenin daha yüksek bir dağıtım adaleti anlamındaki yeniden dağıtıcı etkisini daha fazla sağlayabilir daha etkili olabilir.

Verginin Yansıması Olayının Gelir Dağılımına Etkisi

Tam istihdamda vergiler yeknesak bir şekilde kredi ile finanse edilirse vergi yükünü fiyat mekanizması aracılığıyla yansıtmanın mümkün olduğunu, eksik istihdam halindeki bir ekonomide ise aynı şartlar altında fiyatlarda yapılacak uygun bir ayarlama ile yansıma gerçekleştirilebilmesi mümkündür. Bu tarz oluşum oldukça adaletsiz bir gelir dağılımına neden olur. Uygulanan ve/veya uygulanacak para politikaları ve/veya maliye politikalarıyla vergi yükünün müteşebbisler ile tüketiciler arasındaki oransal dağılımı belirlenebilecektir.

Ancak vergi yükünün dağılımına göre müteşebbisler ve tüketicilerin katlanacağı maliyet farklı olmaktadır (Boratav, 1980, s.53.) Bu nedenle müteşebbislerle tüketiciler arasında belirli oranlarda bir özel vergi muafiyeti oluşturmak kaydıyla bir noktaya kadar bir denkliğin kurulması daha uygun olmaktadır (Özbilen, 1998, s.392).

Kamu Harcamaları Yolu ile Gelirin Yeniden Dağılımı

Bir ülkenin ekonomik toplumu çeşitli iş kollarında değişik ücretlerle çalışan ve geçimlerini sağlamakla yükümlü olan aileler ve fertler, gerçekte çeşitli hastalık, sakatlık, işsizlik veya yaşlılık vs. nedeniyle yeterli düzeyde gelir elde edemeyen, verimsiz çalışma şartlarında bulunan az gelir elde eden insanlardan oluşur. Devlet sosyal patlama ve isyanlar istemiyorsa sahip olduğu yetkilerle adil gelir dağılımı sağlamak için gerekli tedbirleri almak zorundadır. Devlet hem mevcut gelirin dağılımında hem de yeni gelir kaynaklarının oluşturulmasında etkin ve atılcı olmalıdır (Palamut, 1999, s. 841). Devlet kısa dönemde gelir dağıtımını konusunda üç çeşit politika takip edebilir. Bunlar şunlardır (Özbilen, 1998, s.393):

1. Devlet çeşitli sebeplerden ötürü gelir elde edemeyen kişi ve gruplara kamu maliyesi aracılığıyla ödemelerde bulunmak ve yeterli bir geçim imkânı oluşturmak durumundadır. Devlet vergi yükünü vergi gelirleri ile bu tür transfer harcamalarını finanse edebileceği şekilde ayarlamakla yükümlüdür.
2. Devlet sosyal gruplardan kişilerden veya ailelerden yoksulluk içinde olanlara bir sigorta sistemi kurmak suretiyle dahili bir yeniden dağıtım sürecini düzenleyebilir. Bu tarzdaki girişimin başarılı olabilmesinde sosyal güvenlik kuruluşlarının etkinliği ve verimliliği önemlidir.
3. Devletin gelirleri yeniden dağıtımını konusunda rantabl olabileceği bir başka uygulaması da sübvansiyonlardır. Uygulanacak selektif politikalarla toplumdaki ekonomik bakımdan zayıf grupların desteklenmesi ve gelir dağılımı bozukluğunun iyileştirilmesinde bu tarz uygulamalar başarılı olabilir (Özbilen, 1998, s.396).

Gelirin Piyasa Aracılığıyla Yeniden Bölüşümü

Piyasada iyi gelir getiren mesleklere sınırlı giriş vardır. Bu gelirin eşit dağılmamasına neden olmaktadır. Uzmanlık gerektiren uzman doktorlar, avukatlar, mühendisler ve girişimci vs. gibi mesleklerde çalışan insanların gelir düzeyi yüksektir. Gelirin yüksek olmasının bir sebebi de piyasa talebine göre

bu tür mesleklerin arzlarının kısıtlı olmasıdır. Nispeten işçilerin ve çiftçilerin piyasa arzları piyasa taleplerine göre çok olduğundan bu çeşit mesleklerin piyasa fiyatı olan ücretleri de düşük olmaktadır. Prodüktivitesi düşük işlerden prodüktivitesi ve kazançları yüksek işlere insanların yönelmesinde elde edilen kazançlar önemli rol oynamaktadır (Başoğlu vd., 1999, s.201). İş ve meslek değiştirmede yaş önemli rol oynar. Yaş ilerledikçe mevcut işi ve mesleği değiştirme çalışan insan için oldukça zor olmaktadır. Fakat aktif nüfus içerisinde genç nüfusun nispeten fazla oluşuna bağlı olarak iş ve meslek değiştirme de çok olmaktadır.

Meslek ve iş değiştirmede birçok engeller vardır. Bunlar arasında da en önemli aksaklık olarak yüksek eğitimin yüksek maliyetli olması gelmektedir. Gelirin piyasa aracılığıyla yeniden bölüşümünde eğitime önem verilmesi gelmektedir. Eğitimin parasal yükünün her nasıl olursa olsun bir şekilde problem olmaktan çıkarılması gerekir. Yoksa fırsat eşitliğine ters düşer. Bu alanda ilk akla gelen çözüm yolları şunlar olabilir (Başoğlu vd., 1999, s. 202):

- Öğrencilere her çeşit öğrenim kredisi verilebilir.
- Öğrencilere her çeşit harç kredisi verilebilir.
- Öğrencilere her çeşit burs verilebilir.
- Yüksek öğrenim paralı hale getirilebilir. (Gelir düzeyi düşük alt gruptakiler için alternatif çözümler bulunarak bu gruptaki öğrenciler için yüksek öğretim teşvik edilebilir.)

Gelir ve Yardım Sağlama Programları

Gelirin yeniden paylaşımı politikaları uygulamasında düşük gelirli bireylere doğrudan doğruya ödeme yapılmasını sağlayan üç temel program bulunmaktadır (Başoğlu vd., 1999, s.202). Bunlar şunlardır:

- i. **İşsizlik Tazminatı.** İş olmayan veya işini kaybetmiş durumda bulunanlara hükümetlerce işsizlik tazminatı verilebilir. En azından asgari geçim düzeylerini koruyabilecekleri kadar mali destek sağlanabilir.
- ii. **Sosyal Güvenlik Programları.** Bağımlı nüfus içindeki düşkünlere, yaşlılara, malullere, dul ve yetimlere yönelik bir program uygulanabilir. Bu amaçla sağlık sigortası, hayat sigortası vb. sosyal güvenlik programları oluşturulabilir.
- iii. **Refah Programları.** Bakılmaya muhtaç yaşlılara, engellilere, uyuşturucu bağımlısı çocukları olan ailelere yardımlar, yoksullara yönelik yemek kuponu, ilaç yardımları, yakacak yardımları,

gıda ve giyim yardımları vs. uygulanacak refah programlarının içerisinde önemle durulacak hassas konulardır.

- iv. **Sosyal Amaçla Gıda ve Hizmet Yardımı.** Toplumsal gelir dağılımı bozukluğunu düzeltici politikalar arasında sosyal amaçlı gıda ve hizmet yardımları büyük önem arz etmektedir. Bu amaçla yoksulluk sınırında ve altındakilere gıda yardımı yapılması gerekmektedir. Kamu hizmetlerinden de yararlandırılması gerekmektedir.

Eşitlik ve Etkinlik Sağlamada Bir Reform Önerisi: Negatif Gelir Vergisi

Gelir dağılımının adaletli ve dengeli olması konusunda birçok reform önerisi yapılmıştır. Bunlar arasında acil sorunların çözümüne yönelik olanların yanında köklü çözüm önerilerinin de olduğu bilinmektedir. Özellikle insanlar içerisinde çalışma arzusunu azaltan faktörlerin kaldırılması ve onların iş bulmalarının kolaylaştırılması ve çalışmalarının teşvik edilmesi önem arz etmektedir. Bu konuda çalışanlara ve işsizlere öğrenim ve eğitim planları ve programları düzenlenmelidir. Çalışmanın bir elzemlik örneği olduğu vurgulanmalıdır.

Negatif gelir vergisi; her aileye belli bir dönem (genellikle bir yıl) gelir garantisi sağlayarak ailenin gelirinin belli bir seviyenin (minimum) altına hiç bir şekilde düşmesine izin verilmemesi ve ailenin piyasa geliri arttığı zaman aileye verilen tazminatın belli bir tazminat kayıp oranında azaltılmasını içermektedir (Başoğlu vd., 1999, s.203). Örnek olarak belirtebiliriz; bir ailenin geliri 100 milyon TL olsun. Garanti edilmiş gelir 100 milyon TL ve tazminat kayıp oranı ve gelir vergisi oranının %25 olarak tespit edildiğini düşünelim. Bu durumda ailenin 100 milyon TL geliri var. Bunun 25 milyon TL si gelir vergisine gideceği için düşecek. 75 milyon TL kalacak. 100 milyon TL de garanti edilmiş gelir olduğundan ailenin eline 175 milyon TL geçmiş olacaktır. Bu şekilde olan aile başa baş noktasındadır. Kazancı 100 milyon lirayı aşan aileler elde ettikleri tazminattan daha fazla vergi ödeyeceklerdir. Negatif gelir vergisi uygulaması refah tuzağını ortadan kaldırmaktadır. Düşük gelirli ailelere düşük ücret düzeyinde bile daha fazla iş aramaya teşvik etmektedir. Fakat içerdiği yüksek maliyet nedeniyle bütün bu avantajlarına rağmen negatif gelir vergisine uygulamada rastlanmamaktadır.

Makro Seviyede Yeniden Gelir Dağılımı

Sosyal güvenliğin yeniden gelir dağıtıcı etkisi büyük ölçüde finansman metodu ve ivazlarla iştirak veya vergiler arasındaki ilişkiye bağlıdır. Sosyal

güvenlik, asli fonksiyonları içerisinde yer almamakla birlikte gelirin yeniden dağıtılmasında çok etkin bir rol oynamaktadır. Özellikle kendi iradesi dışında tehlikeye uğrayıp çalışma gücünü ve kazancını kaybedenlere azami ölçüde yeniden çalışma gücünü ve kazancını kaybedenlere, azami ölçüde yeniden çalışma gücü kazandırırken ve çalışma gücünü kazanıncaya kadar kaybolan kazancını telafi ederken gelir dağılımını da değiştirme görevinde bulunmuş olmaktadır (Yazgan, 1992, s.332). Sosyal güvenlik olarak gelirin yeniden dağılımı ve dağıtımı daha çok mikro seviyede manalı olmaktadır.

Vergilerle Finanse Edilen Sistemlerde Yeniden Gelir Dağılımı

Kamu harcamaları açısından transfer harcamalarını ifade eder. Tek taraflı para ödemesi olup karşılığında hizmet ve mal satın alınmaz. Yine bütün transfer harcamalarını da sosyal güvenlik kapsamına dahil etmek doğru değildir. Hazineden fertlere akan sosyal güvenlik gelirleri net yeniden gelir dağılımı şeklinde olabilir. Böyle olabilmesi için de hazineye giren hiçbir verginin mükellefi veya yükünün taşıyıcısı olmamaları gerekir. Transfer harcamalarından yararlananlar vasıtasız vergi mükellefi olabildikleri gibi vasıtalı vergi mükellefi de olabilirler. Hazinenin belli bir yaştan sonra herkese yaşlılık aylığı ödemesi yaşlıların vasıtasız vergi mükellefi olmamaları halinde bile net yeniden gelir dağılımı değildir.

Kamu ödemelerinden olduğu hallerde genel bir aile ödenekleri sisteminde durum daha değişik olabilir. Aile ödenekleri kazançları dikkate alındığı takdirde net yeniden gelir dağılımı daha ziyade zenginden fakire doğru şekilde olabilir (Yazgan, 1992, s.334). Kamu sosyal güvenlik ödemeleri şekli ve içeriği ne olursa olsun, bütün bir vergi sisteminin yükünün faydalananlar tarafından taşındığıdır. Kamu sosyal güvenlik sistemi yoluyla yeniden gelir dağılımı, ivaz alanlarla nihai vergi yüküne katlananların hangi gelir grupları olduğunu tespiti izah edilebilir. Kazancı yüksek olana çoğunlukla ya sosyal güvenlik ödemeleri yapılmaz veya yapılsa da vasıtasız vergilerle geri alınır.

Sosyal Sigortalarda Yeniden Gelir Dağılımı

Bu tür müesseselerde yapılan sosyal güvenlik ödemelerinin yeniden gelir dağıtıcı etkisi daha karışıktır. Sosyal sigortalar sisteminde ivaz alanlar üç ayrı kaynaktan faydalanmaktadır. Birinci kaynak; kendi ödemeleridir. Kısa vadeli ve uzun vadeli sigorta kollarında aldıkları ivazlar kısmen kendi ödediklerinin karşılığıdır. İkinci kaynak ise iştiraklerdir. Bu konuda işverenlerin sağladıkları iştirakler işçilere gelir transferi durumundadır. Sosyal sigortalar

açısından yeniden gelir dağılımında üçüncü kaynak devlettir. Devlette işverendir ve pim ödeyebilir. Primler vasıtalı ve vasitasız vergi mükelleflerinden transfer sayılır ki bunda bizzat mükellef olan ivaz sahiplerinin de payı vardır (Yazgan, 1992, s.336). Sosyal sigortaların finansmanına devlet üçüncü bir taraf olarak iştirak edebilir.

Sosyal sigortalarda net pozitif transfer sahipleri net negatif transfer sahipleriyle aynı veya farklı gelir gruplarına dahil olabilirler. Geliri yatay veya dikey olarak yeniden dağıtabilirler. Sosyal güvenlik olarak finansman metodu ve kaynakları toplumun bütünü içinde yeniden gelir dağılımını yönlendiren en önemli faktördür.

Sosyal Güvenlik Nedeniyle Toplumun Katlandığı Yük

Sosyal güvenlik ile net gelir akımı, sosyal güvenliğin topluma yüklediği yüke eşittir. Başka bir anlatımla sosyal güvenlik ödeme ve ivazlarının toplamı sosyal güvenliğe tahsis edilen genel ve/veya özel vergi gelirleri ile sosyal sigorta primlerinin toplamıdır. Yeniden dağıtılan gelir, hayatın birlikte getirdiği tehlikeler karşısında insanları sefaletin, açlığın esiri olmaktan kurtarmakta, insanları başa gelmesi muhtemel ve mukadder bu tehlikeler karşısında güvencede hissettirmektedir. Toplumdan sosyal güvenlik müesseselerine transfer edilen gelir sonradan tekrar topluma dönerken sonsuz fayda sağlamaktadır. Bunlara ilaveten alternatif olarak iktisadi yatırımlar ile alt yapı yatırımları vs. de oluşturulabilir. Sosyal güvenlik yükü her toplumun omzunda vardır. Geçmiş çağlardan günümüze tehlikeye uğrayanlara, muhtaçlara, hastalara, kimsesizlere vs. zor durumda kalanlara sosyal gelişme seviyesine göre çeşitli yardım kuruluşları kurulmuştur. Sosyal güvenlik kuruluşlarını kurmamış geleneksel (tasarruf, dini müesseseler ve yardımlar, çeşitli cemiyetler vs.) hep ola gelmiştir. Yine aile içi ilişkilerde anne-baba-akrabayı gözetme ve bakma vs. değişik yardımlaşma her zaman olmuştur.

Mikro Seviyede Yeniden Gelir Dağılımı

Sosyal sigortalar yeniden gelir dağıtıcı yönünün incelenmesinde harcama birimlerinin üretici gelirleri ile tüketici gelirleri arasındaki fark dağılımın esasını oluşturur.

Uzun Vadeli Sigorta Kollarında

Bu sigorta kolları ihtiyarlık, maluliyet ve ölüm sigortalarıdır. Ayrıca iş kazaları ve meslek hastalıkları nedeniyle sürekli gelir bağlanması halinde yine aynı amaç içindir. İhtiyarlık, maluliyet ve ölüm tehlikelerine karşı ferdin asgari olarak belirli bir süre prim ödemek zorunda kalması ve ödenen bu primlerin ihtimalleri dışında sadece sigortalı tarafından ödendiği faraziyesi altında üretici gelirlerini azaltıcı etki yapar (Yazgan, 1992, s.340). Şayet prim mutlak bir miktar üzerinden alınmıyorsa yani; kazancın muayyen bir oranı olarak tahsil ediliyorsa nominal değeri itibarıyla kazanç arttıkça artacaktır. İstisnalar dışında nominal ücretler daima yükselecektir. Diğer taraftan üretim gelirlerinden ayrılan prim ise fertler için en az primle birlikte faiz haddi kadar üretimden vazgeçme anlamı taşıyacağından ötürü gelirin yeniden dağılımına etkisi olmayacaktır (Yazgan, 1992, s.343). Karşılık hesaplanma şeklinin, karşılık sabit tutulurken prim oranlarının artırılmasının azaltılmasının ve primler değişmediği halde karşılık oranlarında değişiklik yapılmasının kişiye net yeniden gelir dağılımının başlayacağı süreyi uzatıp kısaltacağı doğaldır. Kişisel açıdan karşılıklara esas teşkil eden kazançların hesap şekli, çalışma süresi içinde hangi yılların kazançlarından nasıl seçildiği Primler ile kazançlar arasında muayyen bir ilişki varsa kazançlar arttıkça primin mutlak miktarı artacaktır. Fakat böyle olunca kazançla karşılık arasında benzer bir ilişki gibi hususlar gelir dağılımını etkilemektedir. Subjektif şartlar aynı kazanç seviyesindeki fertler arasında yatay gelir dağılımına yol açar. Kazanç gelir dağılımına etkisini primler aracılığıyla da gösterebilmektedir. Prim oranları artırılırsa yeni nesillerin gelir garantisi daha yüksek fiyatlarda satın alabileceklerdir. Bazı durumlarda genç prim oranlarının sabit tutulmasıyla karşılık oranları yükseltilebilir. Bu durumda genç nesiller için gelir garantisinin fiyatı nispi olarak ucuzlatılmış olur. Böylece yaşlılardan gençlere doğru yaşlıların primleriyle biriken fonların tesiri ve miktarlarından ötürü bir transfer söz konusu olmaktadır (Yazgan, 1992, s.346).

Kısa Süreli Sigorta Kollarında

Bir kişinin kısa süreli sigorta kollarında sağladığı çeşitli karşılıkların toplamını (aynı ivazlar, geçici iş görmezlik ödenekleri, hizmet, maktu ödemeler, sürekli iş görmezlik gelirleri gibi) ferdin bu sigorta kolları için ödediği primler toplamı ile olabilmektedir. Sık sık tehlike ile karşılaşanların iş görmezlik süresi uzun sürenlerin toplam net yeniden gelir dağılımı elde etmeleri mümkündür. Kısa süreli iş göremez duruma düşen ve hayatı boyunca bir daha

tehlike ile karşılaşmayan kimse için aldığı karşılıkların maliyeti çok yüksek olur. Ekstrem durumlar şunlardır (Yazgan, 1992, s.349):

“Çalışma hayatı boyunca hiç tehlikeye uğramayan bir kimse mutlaka gelir transfer eden durumdadır.

Hiç prim ödemeksizin iş kazası ile çalışma gücünü sürekli olarak yitiren kimse ömrü boyunca ve öldükten sonra eş ve çocukları kanalı ile mutlak surette kendisine azami gelir transfer edilen kimseyi teşkil eder.”

Birçok sosyal sigorta çeşidinde ivaz miktarı ferdin başkalarını geçindirmekle mükellef olup olmadıklarına göre değişmektedir. Başkasını geçindirmekle mükellef olanlara daha yüksek bir oran uygulanmakta ve net transferin başlayacağı karşılık alma süresi daha çok kısalmaktadır. Sonuçta bakmakla yükümlü olmayanlardan başkalarını bakmakla yükümlü olanlara doğru bir gelir transferi olmaktadır. Dikey yeniden gelir dağılımı toplumu bir bütün olarak ele almayı gerektirmektedir. Sosyal sigortaların ivazların maliyeti yönünden yeniden gelir dağıtıcı yönünü esas itibariyle mevzuat kararlaştırmaktadır. Ayrıca piyasa şartları da maliyeti etkileyen bir başka faktördür (Yazgan, 1992, s. 351).

Yoksulluk Sorunu

Yoksulluk genellikle iki kavram ile değerlendirilir. Bunlar; göreceli ve mutlak yoksulluktur. Bu tanım farklılaştırmasında ise gelir seviyesi kavramı kullanılmaktadır. Gelir seviyesi ise birçok ekonomik ve sosyal göstergenin parasal toplamı bir göstergedir. Gelir seviyesi göstergelerin göstergesidir (Dansuk, 1997, s.5). Bu anlamda yoksulluğu gelir seviyesi ile açıklamak sadece göstergelerin göstergesini açıklamaktır. Yoksulluğun niceliksel yapısı ülkenin milli gelişmişlik seviyesi ve gelir dağılımı ile ilgilidir. Ekonominin yapısal koşulları ile ilgilidir. Yoksulluk bir toplumun yapısal sorunudur ve toplumun her kesimini ilgilendirir. Yapısal unsur yoksulluğun soyut düzeyidir. Yoksulluğun sınıflar arasındaki dağılımının ortaya konması ve yoksulluğu oluşturan etmenlerin belirlenmesi için makro ekonomik politikalar, eğitim, işgücü, cinsiyet, kent-kır, sosyal güvenlik kurumları, bölgeler vs. önemli faktörlerdir. Bir toplumda gelir seviyesini belirleyen iki ana faktör vardır bunlar şunlardır (Dansuk, 1997, s.13):

1. Mevcut gelir dağılımının yapısı ve üretimin maddi yapısı.
2. Toplumsal kesimler ve sosyal faktörler.

Yoksullukla politika arasında var olan ilişki şu kriterlere bağlı olmaktadır.

- Gelir seviyesi
- Gelir dağılımı yapısı
- Üretimin maddi yapısı
- Toplumsal kesimler
- Sosyal göstergeler
- Politika uygulamaları
- Kayıt-dışı ekonomi

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere yoksulluk, bir ülkenin sosyo-ekonomik koşullarından kaynaklanmaktadır. Kırsal yapı yoksulluğun temel unsurudur. Yoksul kitle eğitimsizler, düşük eğitimli kişiler, kadınlar, sosyal güvenlik kapsamı dışında bulunanlar, tarım sektöründe çalışanlar kayıtsız işgücü, bağımlı nüfus içinde bulunanlar vs. den oluşmaktadır. Yoksulluğun nedenleri şunlardır (Başoğlu vd., 1999, s.206):

1. Kendilerini ve ailelerini yoksulluk düzeyinin üstünde tutmaya yetecek ücreti elde etmeye sahip becerinin olmaması.
2. Yaşlılık ve hastalık
3. Ekonominin resesyon dönemlerindeki kötü gidişat
4. Marjinal ya da marjinal altı topraklarda çalışmak zorunda kalan insanların çabalarının boşa gitmesi
5. Faktör mobilitesinin olmaması sonucu bazı iş kollarında çalışanların yaşları ve demode becerileri nedeniyle başka iş alanlarına geçilememesi.

Yoksullukla mücadelede uygulanacak politikalar şunlardır (Dansuk, 1997, s.98):

1. *Dolaylı politikalar. Bunlar ise şunlardır:*

- Milli gelir artışını sağlayıcı politikalar
- Gelir dağılımı dengesizliğini azaltıcı politikalar
- İnsan kaynaklarına yatırım politikaları
- Ekonomik büyümeyi sağlayıcı ve hızlandırıcı politikalar
- Kırsal ve kentsel alanda uyumlu kalkınma projeleri geliştirmek

2. *Uluslararası politikalar (Dansuk, 1997, s.101):*

- Ekonomik politikalar. Üretken ve emek yoğun iş olanaklarının gelişmesini sağlamak. Küçük ölçekli girişimcileri desteklemek. Altyapı, sermaye, toprak ve teknoloji yatırımlarında alt gelir gruplarını dikkate almak. Üretici faaliyetleri desteklemek. Bu alanda teknik eğitim, fiyat politikaları, ticaret ve üretimin genişlemesi için yasal ve idari çerçeveyi hazırlamak.

- *Sosyal politikalar.* Sosyal hizmetlerin ve sosyal güvenlik hizmetlerinin artırılması
- *Makro ekonomik politikalar*
- *Kaynakların hareketliliği*
- *Uluslararası ticaret*
- *Çevre politikaları*
- *Nüfus ve göç politikaları*

3. *Dolaylı politikalar şunlardır* (Dansuk, 1997, s.100):

- Yasalar çerçevesinde yoksullara yapılan yardımların artırılması
- S.Y.D.T. Fonu kaynaklarının gerçek amacıyla ve etkin şekilde kullanılması
- Özel ve kamu kuruluşlarının eş güdümlü çalışması ve kaynakların genel bir politika çerçevesinde kullanılması.

Yoksullukla mücadelede öneriler şunlardır (Dansuk, 1997, s.103):

- Kamu harcamalarının bölüşümünde alt gelir gruplarını hedeflemek. Eğitim, sağlık hizmetleri ve konut üretiminde alt gelir grupları hesaba katılmalıdır. Bununla ilgili;
- Kadın nüfusun ekonomik yaşama çekilmesi
- Kadın nüfusun eğitim seviyesinin yükseltilmesi
- Kentlerde gecekonduların ıslah ve önleme projelerinin gerçekleştirilmesi
- Sosyal güvenlik kapsamının genişletilmesi ve etkinleştirilmesi
- Sağlık hizmetlerinin bütün toplumu kapsaması
- Vergi politikaları ile çalışan kesim üzerindeki vergi yükünün azaltılması

Sonuç

Gayri safi milli hâsıla içerisinde sanayi ve hizmetler sektörünün oranları tarım sektörünün oranını geçtikten sonra (yapısal değişim) toplum içerisinde farklı sosyal tabakalar arasında da servet ve gelir dağılımı konusunda büyük değişimler meydana gelmiştir. İktisadi kalkınma sürecinden iktisadi gelişme ve büyüme sürecine geçiş yapan her modern Batı ülkesinde ortaya çıkan sonuç bu biçimde olagelmıştır. Kapitalist liberal iktisat politikaları; yapısal olarak gelir dağılımı konusunda bugüne kadar piyasa başarısızlığı ile sonuçlanmıştır ve böyle de olmaya devam etmesi muhtemeldir. Doğası gereği kapitalist sistemin gelir dağılımını iyileştirici hatta adil kılıcı mantalitesi bulunmamaktadır. Bu sebepten ötürü II. Sanayi Devriminden beri kalkınan

ekonomilerden gelişen ekonomilere geçişin yaşandığı yapısal süreçte, zorunluluğun neden olduğu değişimin itici gücü, toplumlarda yoksulluk sorununu gündeme getirmiştir. Özellikle ticaret ve rant oluşumu bu kaotik süreçte yeni gelir kaynaklarının oluşumunu hızlandırarak gelir dağılımında büyük dengesizliklere yol açmış ve açmaya da devam etmektedir. Meydana getirilen katma değer in sadece piyasa ekonomisi bağlamında dağılımı elbette adil olmaktan çok uzak olacaktır. Ancak sosyal devlet politikaları ile “hak ediş” ölçüsünde dağılımı üretim faktörleri arasındaki paylaşım uçurumunu giderebilecektir. Gelirin paylaşımı konusunda birçok teori geliştirilmiştir. Devlete de konu ile ilgili görevler düşebilir. Benimsenen teorik sistem ne olursa olsun amaç toplumsal barışı daim kılacak bir neticenin alınabilmesidir.

Günümüzde özellikle sosyal devlet anlayışının gelişimi, parlamenter demokrasilerin güçlenmesi, toplum merkezli sosyal politikaların geliştirilmesi, refah devleti anlayışı çerçevesinde istihdam oluşturma eksenli iktisat politikalarının yaygınlaşması sonucu gelir dağılımında düzenlemelerin ve iyileştirmelerin yolu açılmış gözükmektedir. Son zamanlarda hükümetlerin, sabit gelirliler, düşük gelirliler, hiç geliri olmayanlar ve ticarete dayalı gelir elde eden kesimler arasında dengeyi kurmak için kısa vadeli çözüme yönelik ücret zammı, enflasyon farkı vb. uygulamalarla denge oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Ancak esaslı kalıcı çözümlerin orta ve uzun vadeli iktisat politikaları ile gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

- Başoğlu, U., Ölmezogulları, N.ve Parasız, İ. (1999). Gelir bölüşümü teori ve politika. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Boratav, K. (1980). *100 soruda gelir dağılımı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Dansuk, E. (1997). *Türkiye’de yoksulluğun ölçülmesi ve sosyo-ekonomik yapılarla ilişkisi*. Ankara: DPT Yayın No: 2472.
- DPT (1994). *Özel ihtisas komisyonu, gelir dağılımı ve politikaları*. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Müsteşarlığı Yayın No: DPT:2370-ÖİK:436, Ankara.
- Ensari, S. (1997). Son yirmi yılda gelir dağılımı. *Ekonomik Forum Dergisi*, 4, 16-22.
- Koray, M. ve Topçuoğlu, A.(1987). *Sosyal politika*. İzmir: Karınca Matbaacılık.
- Özbilen, Ş. (1998). *Maliye politikası*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Palamut, M. E. (1999). Türkiye’de gelir dağılımı ve vergileme. *Yeni Türkiye*, 28, 839-846.

- Pekin, T. (1995). *Ekonomiye giriş*. İzmir: Bilgehan Basımevi.
- Seyidoğlu, H. (1992). *Ekonomik terimler ansiklopedik sözlük*. Ankara: Güzem Yayınları.
- Stewart, C. T. (1998). *Inequality and equity*. London:Greenwood Press Westport,
- Tanzi, V. ve Chu, K. Y.(1998). *Income distribution and high-quality growt*. London: The MIT Press.
- Turanlı, R. (1987). *Ansiklopedik ekonomi sözlüğü*. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- Türk, İ. (1989). *Maliye politikası*. Ankara: Sevinç Yayınevi.
- Türkay, O. (1987). *İktisat teorisine giriş*, 5.ci Baskı, Ankara: Savaş Yayınları.
- Yazgan,T. (1992). *İktisatçılar için sosyal güvenlik ders notları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.